ystadegau ar gyfer cymru
statistics for wales

Bwletin Ystadegol

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

5 Rhagfyr 2019
SB 57/2019

Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19: Cymraeg yn y Gweithle

Yn Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19, gofynnwyd i bobl gyflogedig am eu defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle, a ph'un a yw eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i staff ddysgu Cymraeg.

Mae'r bwletin hwn yn cyflwyno'r canlyniadau.

Prif bwyntiau

Siarad gyda chydweithwyr

- Roedd 80% o siaradwyr Cymraeg yn siarad Cymraeg gydag o leiaf rhai o'u cydweithwyr, tra na fod yr 20% sy'n weddill yn siarad Cymraeg ag unrhyw un o'u cydweithwyr Cymraeg eu hiaith.
- Roedd rhuglder yn chwarae rôl sylweddol yn eu penderfyniad i siarad Cymraeg gyda chydweithwyr. Dywedodd 93% o siaradwyr Cymraeg rhugl eu bod yn siarad Cymraeg gydag o leiaf rhai o'u cydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, o'i gymharu â 38% o'r rheiny nad ydynt yn rhugl.
- Roedd menywod, pobl dros 60 oed, pobl a ddysgodd i siarad Cymraeg yn ifanc, a phobl yn y gogledd-orllewin yn fwy tebygol o siarad Cymraeg gyda'u cydweithwyr Cymraeg.

Siarad gyda phobl y tu allan i'w sefydliad, fel rhan o'u swydd

- Roedd siaradwyr Cymraeg rhugl ddwywaith yn fwy tebygol na siaradwyr Cymraeg nad ydynt yn rhugl o fod mewn swydd a oedd yn gofyn iddynt siarad â phobl y tu allan i'w sefydliad (mewn unrhyw iaith).
- Nododd 93% o gyflogeion sy'n rhugl yn Gymraeg eu bod yn siarad o leiaf peth Cymraeg gyda phobl y tu allan i'r sefydliad. Fodd bynnag, dim ond 42% o'r rheiny nad ydynt yn rhugl a nododd eu bod yn siarad unrhyw Gymraeg gyda phobl y tu allan i'r sefydliad.

Cyflogwyr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg

- Dywedodd ychydig yn llai na thraean o gyflogeion fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i staff ddysgu Cymraeg.
- Roedd cyflogeion sy'n gallu siarad Cymraeg, menywod, pobl yn y gogledd-orllewin, neu bobl â chymwysterau uwch, yn fwy tebygol o ddweud bod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i staff ddysgu Cymraeg.

Am y bwletin hwn

Mae'r bwletin hwn yn rhoi dadansoddiad manylach o ganlyniadau Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19 mewn perthynas â'r **Gymraeg**.

Mae'r holiadur cyfan i'w gael ar dudalennau gwe yr Arolwg Cenedlaethol.

Gellir gweld y data a gyflwynir yn y bwletin hwn drwy'r dangosydd canlyniadau.

Yn y bwletin hwn

Rhagarweiniad 2
Gallu Cymraeg pobl sydd mewn gwaith 3
Siarad Cymraeg gyda cydweithwyr 4
Siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'r sefydliad 8
Cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg 10
Gwybodaeth allweddol am ansawdd 12

Ystadegydd: Lisa Walters ~ 0300 025 6682 ~ dataiaithgymraeg@llyw.cymru

Ymholiadau gan y wasg: 0300 025 8099 Ymholiadau gan y cyhoedd: 0300 025 5050 Twitter: @YstadegauCymru

Rhagarweiniad

Mae strategaeth y Gymraeg, Cymraeg 2050, yn nodi gweledigaeth hirdymor Llywodraeth Cymru, sef sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, ynghyd â chynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith.

I gyflawni'r targed hwn, un o amcanion y strategaeth yw cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle. Mae'r strategaeth yn nodi: "*Mae'r gweithle'n ganolog i'n bywydau bob dydd ... [ac yn] gyfle i ddefnyddio, ymarfer a dysgu'r Gymraeg*."

Darparodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 fframwaith cyfreithiol ar gyfer defnyddio'r Gymraeg wrth gyflawni gwasanaethau cyhoeddus. Galluogodd y mesur ddatblygiad Safonau'r Gymraeg sydd â'r nod o sicrhau nad yw sefydliadau yng Nghymru'n trin y Gymraeg yn llai ffafriol na Saesneg. Mae'r safonau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau hyrwyddo'r Gymraeg, sicrhau bod gan y Gymraeg rôl weithredol yng ngweinyddiaeth fewnol y sefydliad, a sicrhau bod yr iaith yn hygyrch i'r cyhoedd.

Nid dim ond i'r sefydliadau sy'n destun i'r ddeddfwriaeth y mae egwyddorion cynllunio ieithyddol yn y gweithle yn berthnasol. Mae Cymraeg 2050 yn nodi bod Llywodraeth Cymru yn bwriadu adeiladu ar y gwaith sy'n digwydd ar draws yr holl sectorau i gynyddu'n sylweddol y cyfleoedd i unigolion ddefnyddio'u sgiliau iaith yn y gweithle.

Er mwyn monitro'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle, cynhwyswyd cwestiynau yn Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19 ar y defnydd o'r Gymraeg gyda chydweithwyr a chyda phobl y tu allan i'r sefydliad fel rhan o'r swydd, yn ogystal â'r cyfleoedd a ddarperir gan gyflogwyr i gyflogeion ddysgu Cymraeg. Mae'r bwletin hwn yn cyflwyno canlyniadau'r cwestiynau hyn.

Diffiniad 'siaradwyr Cymraeg'

Yn Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19, gofynnwyd i ymatebwyr a oeddent yn gallu siarad Cymraeg. Yr atebion posibl oedd:

1. Gallaf
2. Na allaf
3. Na allaf, ond mae gennyf rywfaint o allu Cymraeg

Yn y bwletin hwn, ystyrir pobl a atebodd '1' fel siaradwyr Cymraeg, '2' fel pobl nad ydynt yn medru'r Gymraeg a '3' fel pobl sydd â 'rhywfaint o allu Cymraeg'.

Disgrifir pobl a atebodd 1 neu 3 fel pobl a chanddynt 'o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg'.

Gallu Cymraeg pobl sydd mewn gwaith

Dangosodd Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018-19 fod 18% o oedolion 16 oed a throsodd wedi dweud eu bod yn siarad Cymraeg, gyda 15% arall yn dweud bod ganddynt rywfaint o allu Cymraeg. Roedd 29% ohonynt yn gallu deall Cymraeg llafar, 22% yn gallu darllen Cymraeg ac 19% yn gallu ysgrifennu Cymraeg. Roedd oedolion cyflogedig ychydig yn fwy tebygol nac oedolion anghyflogedig i feddu ar sgiliau Cymraeg. Fodd bynnag, mae siaradwyr Cymraeg hefyd yn fwy tebygol o fod yn iau ac i gael cymwysterau, ffactorau sy'n golygu eu bod yn fwy tebygol o fod mewn cyflogaeth. Dangosir y gwahaniaethau rhwng sgiliau Cymraeg pobl gyflogedig a phobl anghyflogedig yn Siart 1 isod.

Siart 1: Sgiliau Cymraeg, yn ôl statws cyflogaeth

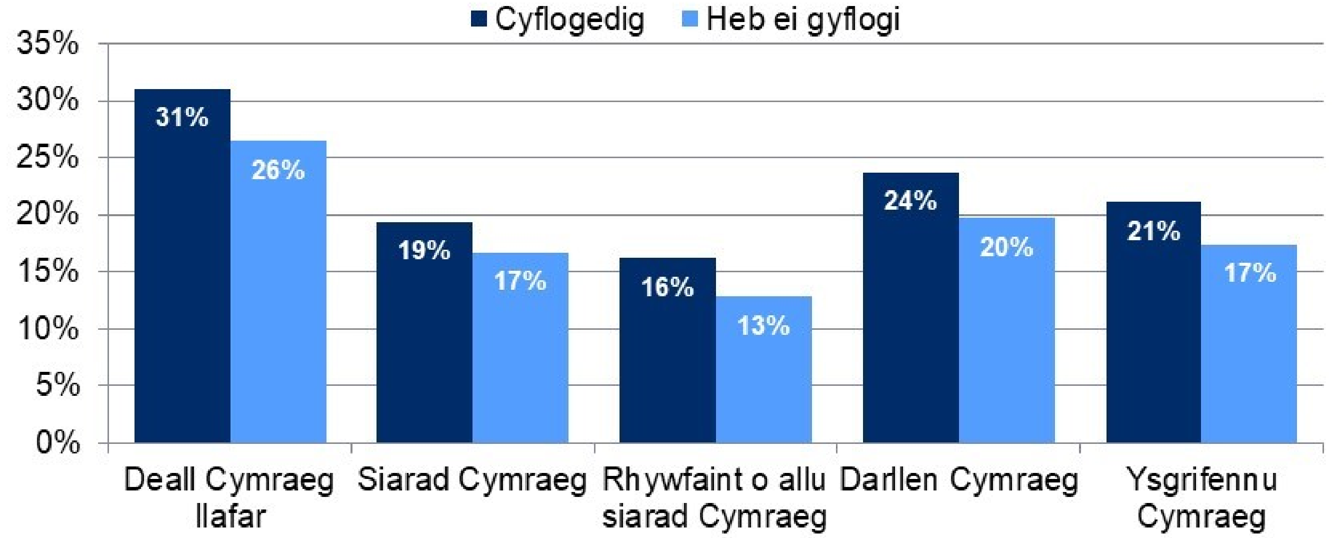

Roedd pobl gyflogedig hefyd yn fwy tebygol o fod yn rhugl yn Gymraeg na phobl anghyflogedig, fel a ddangosir yn Siart 2.

Siart 2 Rhuglder yn Gymraeg, yn ôl statws cyflogaeth

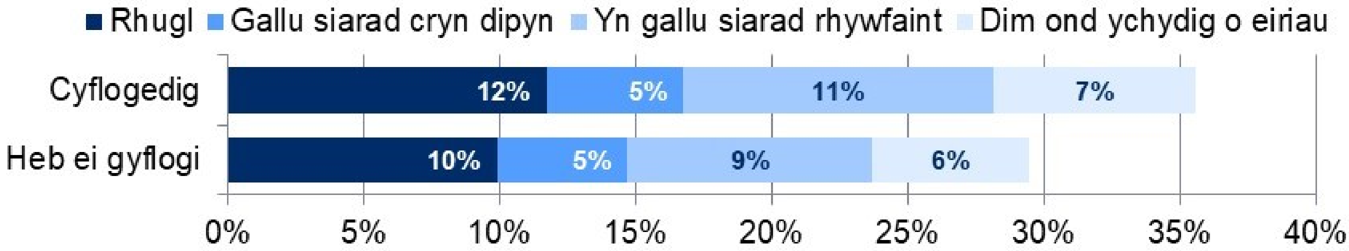

Roedd pobl gyflogedig hefyd yn fwy tebygol o siarad Cymraeg yn fwy aml na phobl anghyflogedig, fel a ddangosir yn Siart 3.

Siart 3 Pa mor aml y siaredir Cymraeg, yn ôl statws cyflogaeth

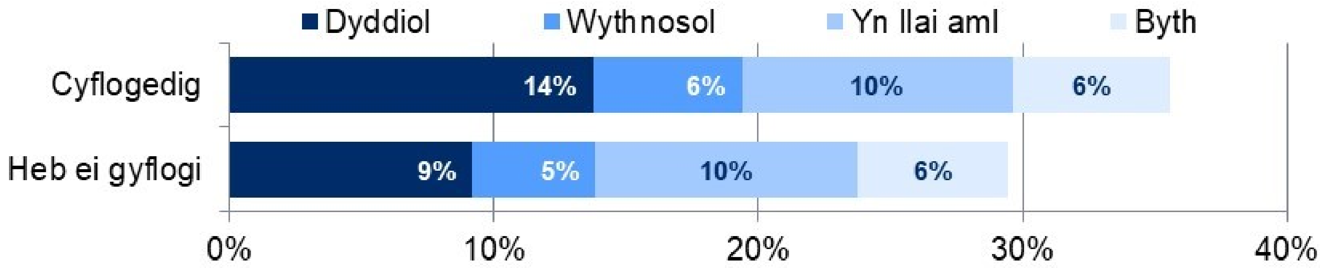

Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr

Nododd 72% o bobl gyflogedig a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg fod ganddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg yn eu sefydliad. Roedd siaradwyr Cymraeg yn fwy tebygol o nodi hyn, gyda 78% o siaradwyr Cymraeg a 68% o'r rheiny a chanddynt rywfaint o allu Cymraeg yn nodi fod ganddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg yn eu sefydliad. Nodwyd y cwestiwn hwn yn Arolwg Defnydd Iaith 2004-06 hefyd, ond i siaradwyr Cymraeg yn unig, a nododd 80% ohonynt bryd hynny fod ganddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg.[1]

Roedd menywod cyflogedig a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg ychydig yn fwy tebygol o nodi bod ganddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg na dynion (75% o'i gymharu â 68%). Fel y gellid ei ddisgwyl efallai, roedd pobl sy'n byw mewn ardaloedd a chanddynt gyfran uwch o siaradwyr Cymraeg yn fwy tebygol o gael cydweithwyr sy'n siarad Cymraeg yn eu sefydliad, fel y dangosir yn Siart 4.

Siart 4: Y gyfran a chanddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl rhanbarth[2] (a)

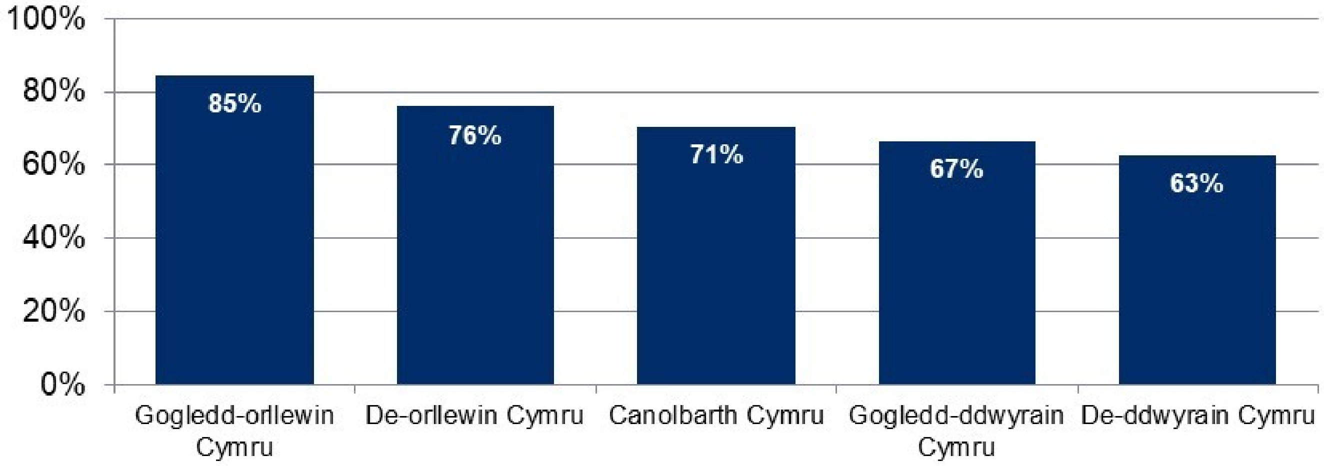

(a) Dim ond i gyflogeion â pheth gallu Cymraeg y gofynnwyd hyn. Gweler y troednodyn am ddiffiniad o'r rhanbarthau.

Yna, gofynnwyd i bobl gyflogedig a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg ac a nododd fod ganddynt gydweithwyr sy'n siarad Cymraeg a oeddent yn siarad â'r cydweithwyr hynny yn Gymraeg. Yn ddigon naturiol, roedd eu gallu i siarad Cymraeg yn chwarae rôl sylweddol o ran a oeddent yn siarad Cymraeg gyda'u cydweithwyr. Roedd 32% o siaradwyr Cymraeg yn siarad gyda phob un o'r cydweithwyr hyn yn Gymraeg, roedd 20% yn siarad Cymraeg gyda'r rhan fwyaf, ac roedd 29% yn siarad Cymraeg gyda rhai, gan adael 20% o siaradwyr Cymraeg nad oeddent yn siarad Cymraeg â chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg. Fodd bynnag, i'r rheiny a nododd fod ganddynt rywfaint o allu Cymraeg, nid oedd 70% ohonynt yn siarad Cymraeg â chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg (nododd 2% eu bod yn siarad Cymraeg â phob cydweithiwr sy'n siarad Cymraeg, 2% gyda'r rhan fwyaf, a 26% gyda rhai).

Roedd cwestiwn tebyg yn Arolwg Defnydd Iaith 2004-06 a ofynnwyd i *siaradwyr Cymraeg* ac o'r rhai oedd â chydweithwyr oedd yn siarad Cymraeg, nid oedd 24% yn siarad Cymraeg â nhw.[1]

---

[1] Nid oedd yr Arolwg Defnydd Iaith yn 2013-15 yn cynnwys cwestiwn cymharol.

[2] Mae rhanbarth y **Gogledd-orllewin** yn cynnwys ardaloedd awdurdod lleol Ynys Môn, Gwynedd a Chonwy, mae'r **Gogledd-ddwyrain** yn cynnwys Sir Ddinbych, Sir y Fflint a Wrecsam, mae'r **Canolbarth** yn cynnwys Powys a Cheredigion, mae'r **De-orllewin** yn cynnwys Sir Benfro, Sir Gâr, Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot. Mae gweddill yr ardaloedd awdurdod lleol yn y **De-ddwyrain** (Pen-y-bont ar Ogwr, Bro Morgannwg, Caerdydd, Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful, Caerffili, Blaenau Gwent, Tor-faen, Sir Fynwy a Chasnewydd).

Wrth gyfuno'r bobl oedd yn gallu siarad Cymraeg gyda phobl oedd â rhywfaint o allu Cymraeg, roedd 20% yn nodi eu bod yn siarad Cymraeg gyda phob cydweithiwr sy'n siarad Cymraeg, 13% gyda'r rhan fwyaf a 28% gyda rhai. Roedd 40% nad oeddent yn siarad gyda nhw yn Gymraeg. Roedd menywod ychydig yn fwy tebygol na dynion i siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg (63% o fenywod o gymharu â 56% o ddynion).

Roedd amrywiaeth yn ôl oedran. Cyflogeion â rhywfaint o allu Cymraeg oedd yn 60 oed neu drosodd oedd fwyaf tebygol i siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad yr iaith. Dangosir hyn yn Siart 5 isod. Roedd yr amrywiaeth yn ôl oedran yn parhau i fodoli hyd yn oed o ystyried lefelau rhuglder.

Siart 5: Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl oedran (a)

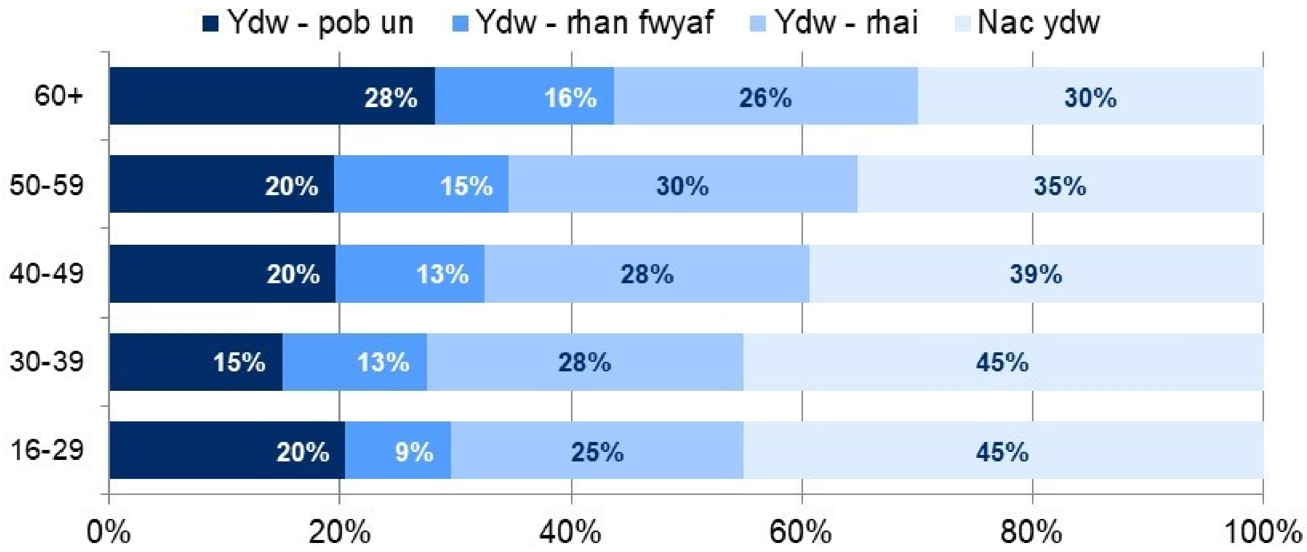

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg oedd â chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg.

Roedd ymatebwyr yn y Gogledd-orllewin a chanddynt cydweithwyr sy'n siarad Cymraeg yn llawer mwy tebygol i siarad Cymraeg â'r cydweithwyr hynny na'r ymatebwyr yn y de-ddwyrain. Mae hyn i'w ddisgwyl i raddau oherwydd bod cyfran uwch o siaradwyr Cymraeg rhugl i'w cael yn y gogledd-orllewin, o gymharu â'r de-ddwyrain. Roedd yr amrywiaeth hon fesul ardal yn parhau i fodoli hyd yn oed ar ôl rheoli am eu lefelau rhuglder.

Siart 6: Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl rhanbarth (a)

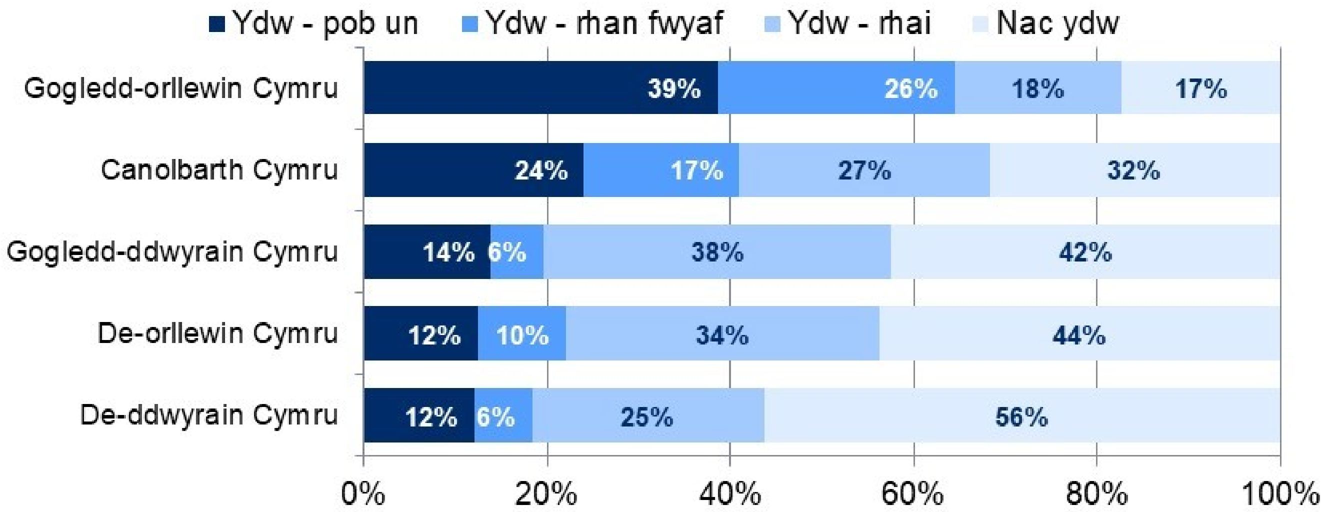

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg oedd â chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg. Gweler y troednodyn ar dudalen 4 am ddiffiniad o'r rhanbarthau.

Fel y gellid ei ddisgwyl efallai, roedd rhuglder ymatebwyr yn Gymraeg yn ffactor pwysig iawn o ran pennu a oeddent yn siarad â chydweithwyr eraill a oedd yn siarad Cymraeg yn Gymraeg. Roedd 93% o gyflogeion a oedd yn rhugl yn Gymraeg yn siarad Cymraeg gydag o leiaf rhai cydweithwyr a oedd yn siarad Cymraeg (nododd 44% eu bod yn siarad Cymraeg gyda phob cydweithwyr a oedd hefyd yn medru'r iaith). Mae hyn yn cwympo i 61% o'r rheiny allai siarad tipyn o Gymraeg, 37% o'r rheiny allai siarad ond ychydig o Gymraeg, a 22% o'r rheiny a allai ddweud ond ychydig eiriau. Dangosir hyn yn Siart 7 isod.

Siart 7 Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl rhuglder (a)

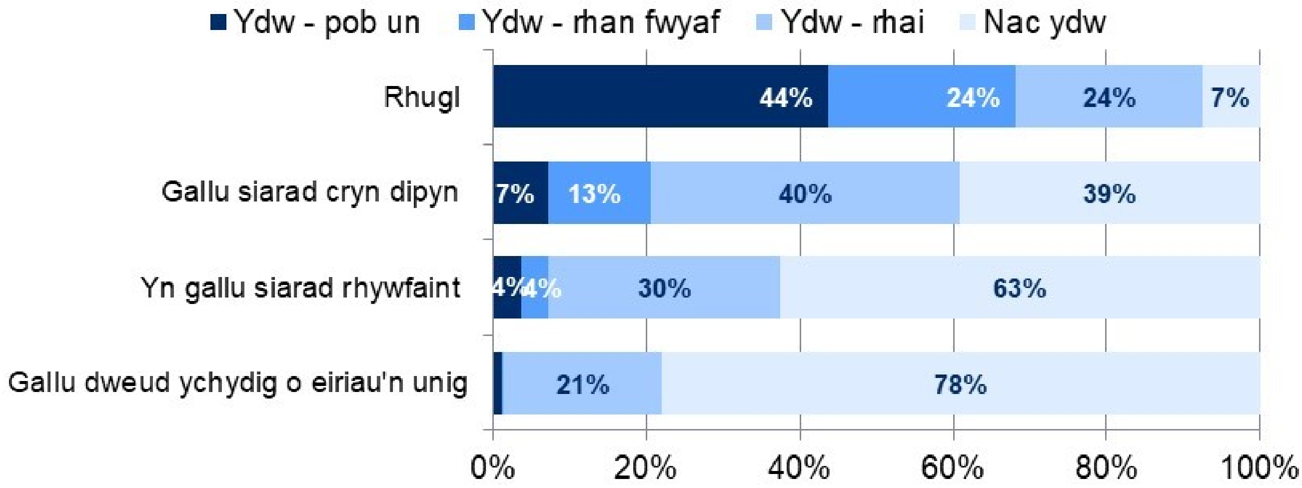

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg oedd â chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg.

Roedd pa mor aml y mae rhywun yn siarad Cymraeg hefyd yn ffactor o ran a fyddent yn siarad Cymraeg gyda'u cydweithwyr. Roedd 86% o gyflogeion a oedd yn siarad Cymraeg bob dydd yn siarad â chydweithwyr eraill oedd yn medru'r Gymraeg yn Gymraeg. (Roedd 38% yn siarad Cymraeg gyda phob cydweithiwr oedd yn medru'r iaith). Mae hyn yn lleihau'n sylweddol pan fo rhywun yn siarad Cymraeg yn llai aml, fel y mae Siart 8 yn ei ddangos isod.

Siart 8 Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl pa mor aml y siaredir Cymraeg (a)

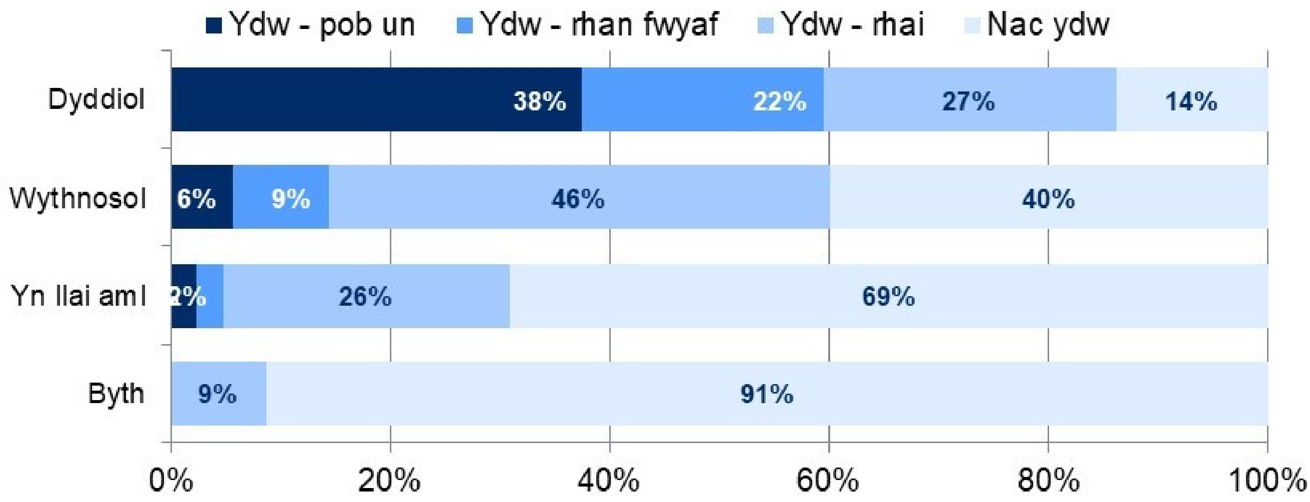

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg a oedd â chydweithwyr sy'n siarad Cyrmaeg.

Yn yr Arolwg Cenedlaethol, gofynnwyd i ymatebwyr oedd yn siarad Cymraeg ble y bu iddyn nhw ddysgu'r iaith. Roedd hyn hefyd yn chwarae rôl sylweddol ym mhenderfyniad cyflogeion i siarad Cymraeg gyda'u cydweithwyr. Roedd 90% o gyflogeion a ddysgodd Gymraeg gartref fel plentyn bach a 74% o'r rheiny a ddysgodd Gymraeg yn y feithrinfa yn siarad â chydweithwyr Cymraeg eu hiaith yn Gymraeg. Mae hyn yn cymharu â dim ond 30% o'r rheiny a ddysgodd Gymraeg yn yr ysgol uwchradd, fel y dangosir yn Siart 9 isod.

Siart 9 Siarad Cymraeg gyda chydweithwyr sy'n siarad Cymraeg, yn ôl ble y dysgwyd Cymraeg (a)

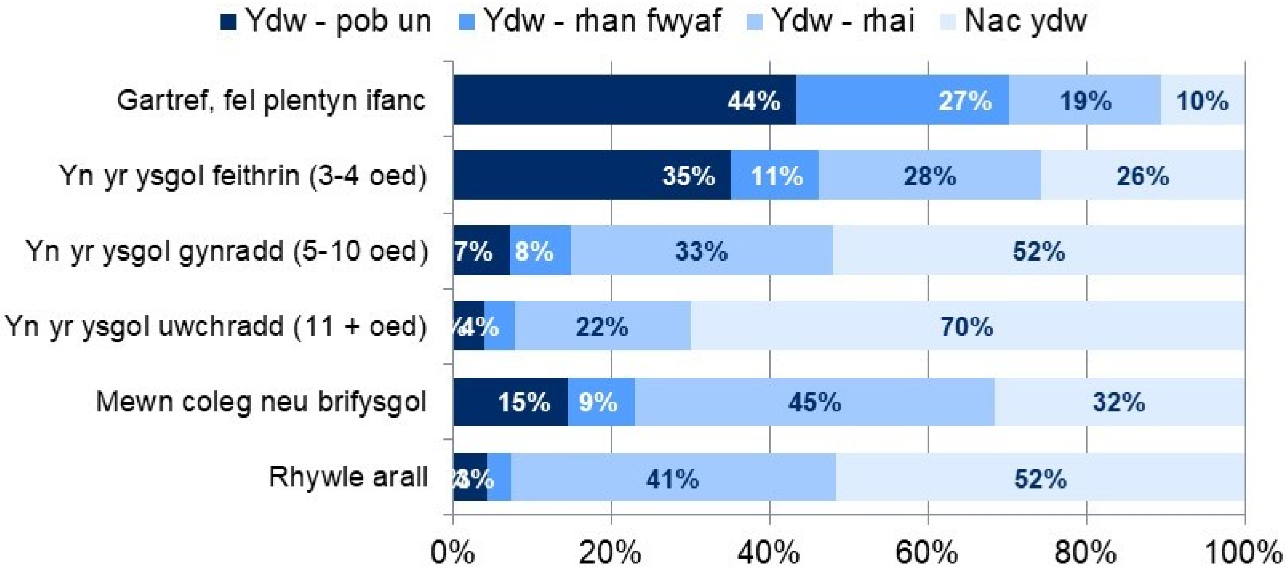

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg a oedd â chydweithwyr sy'n siarad Cyrmaeg.

Siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'r sefydliad

Nododd 55% o gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg eu bod yn siarad gyda phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd (ddim o reidrwydd yn Gymraeg). Roedd y rheiny a oedd yn rhugl yn y Gymraeg, neu a oedd yn ei siarad yn amlach, yn llawer iawn mwy tebygol i ddweud bod eu swydd yn ei gofyn iddynt siarad â phobl y tu allan i'r sefydliad. Roedd 80% gyflogeion a oedd yn rhugl yn y Gymraeg yn siarad â phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd, o'i gymharu â 40% o'r rheiny a allai ond ddweud ambell air yn Gymraeg. Dangosir hyn yn Siart 10.

Siart 10 Siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd, yn ôl rhugldr a pha mor aml y siaredir Cymraeg (a)

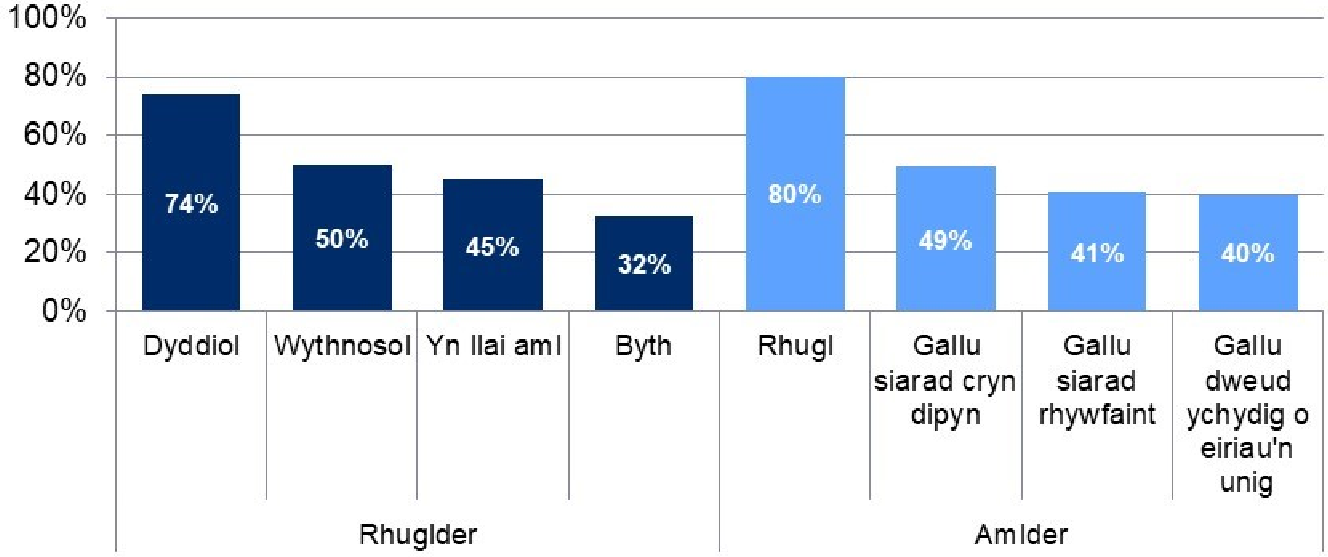

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu i siarad Cymraeg

Gallai hyn fod oherwydd bod cyflogwyr yn ei gwneud yn ofynnol i staff rheng flaen allu siarad Cymraeg neu gan fod sefydliadau'n defnyddio eu staff a chanddynt sgiliau Cymraeg ar gyfer rolau sy'n golygu cysylltu â phobl y tu allan i'r sefydliad.

Yna, gofynnwyd i bobl gyflogedig, oedd ag o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg ac a oedd yn siarad gyda phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd, a oeddent yn siarad â'r bobl hynny yn Gymraeg. Unwaith eto, ymddengys bod eu gallu Cymraeg yn chwarae rôl bwysig o ran a oeddent yn siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'r sefydliad.

Nododd 39% *o siaradwyr Cymraeg* eu bod yn siarad Cymraeg gyda phawb neu'r rhan fwyaf o bobl yr oeddent yn siarad â nhw, 46% gyda rhai a dywedodd 14% nad oeddent yn siarad Cymraeg gyda'r bobl hyn. Fodd bynnag, o ran y bobl a nododd fod ganddynt rywfaint o allu Cymraeg, nododd 71% nad oeddent yn siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad (dywedodd 3% eu bod siarad Cymraeg gyda phawb neu'r rhan fwyaf a nododd 26% eu bod yn siarad Cymraeg gyda rhai).

Roedd Arolwg Defnydd Iaith 2004-06 yn cynnwys cwestiwn tebyg *ar gyfer siaradwyr Cymraeg yn unig* ac o'r rheiny a chanddynt gleientiaid oedd yn siarad Cymraeg, roedd 32% yn siarad â nhw yn bennaf yn Gymraeg, 49% weithiau, a nododd 19% nad oeddent yn siarad Cymraeg â nhw.[3]

[3] Nid oedd yr Arolwg Defnydd Iaith yn 2013-15 yn cynnwys cwestiwn cyffelyb

O ran y bobl hynny a nododd eu bod yn siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad, wrth gyfuno'r bobl oedd yn gallu siarad Cymraeg gyda phobl oedd â rhywfaint o allu Cymraeg, nododd 27% eu bod yn siarad Cymraeg gyda phawb neu'r rhan fwyaf o'r bobl yr oeddent yn siarad â nhw, 39% gyda rhai, a nododd 33% nad oeddent yn siarad Cymraeg gyda'r bobl hynny.

Roedd cyflogeion hŷn â rhywfaint o allu Cymraeg a oedd yn siarad â phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd yn fwy tebygol o siarad gyda phawb neu'r rhan fwyaf yn Gymraeg.

Roedd ymatebwyr yn y gogledd-orllewin a oedd yn siarad â phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd yn fwy tebygol o siarad gyda phawb neu'r rhan fwyaf yn Gymraeg, o gymharu â'r ymatebwyr yn y gogledd-ddwyrain. Dangosir hyn yn Siart 11.

Siart 11: Siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad, yn ôl rhanbarth (a)

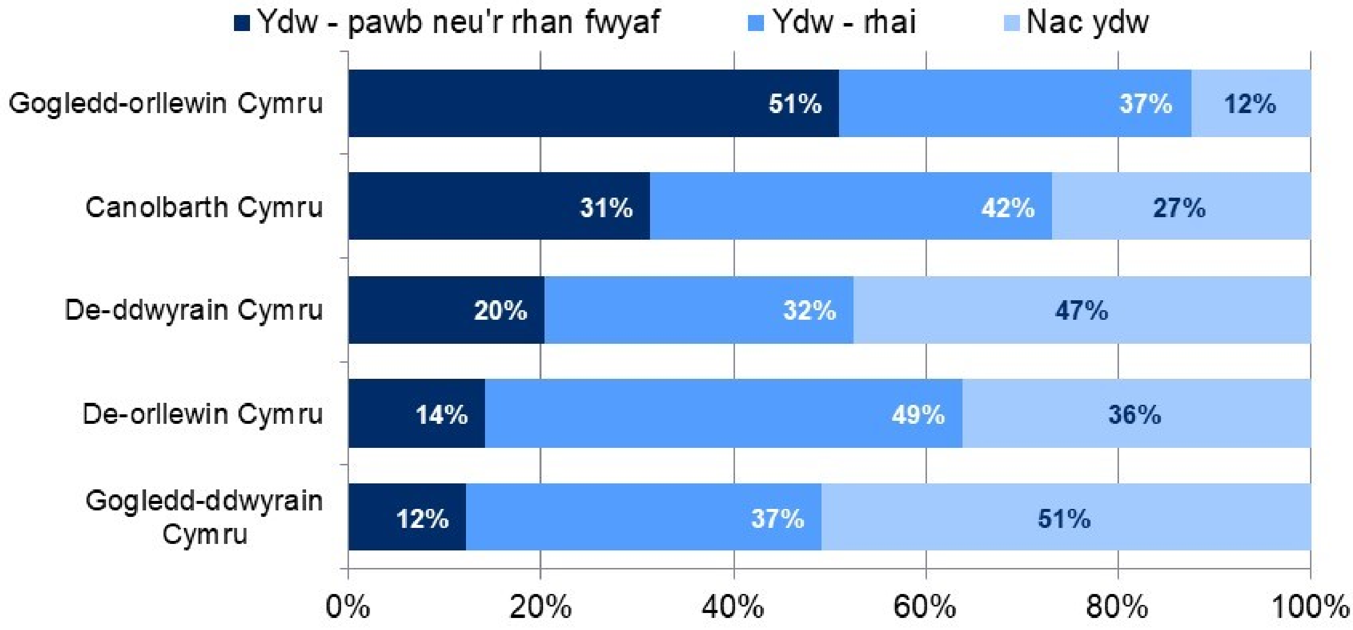

(a) Gofynnwyd hyn i gyflogeion, a chanddynt o leiaf rhywfaint o allu Cymraeg, a oedd yn siarad â phobl y tu allan i'w sefydliad fel rhan o'u swydd. Am ddiffiniad o'r rhanbarthau, gweler y troednodyn ar dudalen 4.

Roedd cyflogeion sy'n rhugl yn Gymraeg, a'r rheiny a oedd yn siarad yr iaith amlaf, oedd hefyd yn siarad gyda phobl y tu allan i'w sefydliad yn llawer iawn mwy tebygol i siarad gyda phawb neu'r rhan fwyaf yn Gymraeg.

Roedd 93% o siaradwyr Cymraeg rhugl yn siarad Cymraeg gydag o leiaf rhai pobl y tu allan i'w sefydliad, o'i gymharu â 42% o'r rheiny nad ydynt yn rhugl.

Roedd 91% o'r rheiny sy'n siarad Cymraeg bob dydd yn siarad Cymraeg gydag o leiaf rhai pobl y tu allan i'w sefydliad, o'i gymharu â 40% o'r rheiny sy'n siarad Cymraeg yn llai aml.

Roedd lle y dysgodd cyflogeion eu Cymraeg hefyd yn chwarae rôl o ran a oedd cyflogeion yn siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad. Roedd 91% o gyflogeion a ddysgodd Gymraeg gartref fel plentyn bach a 74% o'r bobl a ddysgodd Gymraeg yn y feithrinfa yn siarad Cymraeg gyda phobl y tu allan i'w sefydliad. Mae hyn yn cymharu â dim ond 36% o'r rheiny a ddysgodd Gymraeg yn yr ysgol uwchradd.

Cyflogwyr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg

Gofynnwyd i bob person cyflogedig (p'un a oeddent yn siarad Cymraeg ai peidio) a yw eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg.

Dywedodd 9% o'r bobl gyflogedig nad oedd y cwestiwn yn berthnasol iddynt. Gallai hyn fod oherwydd eu bod yn hunangyflogedig. Dywedodd 4% arall nad oeddent yn gwybod. Roedd 6% o siaradwyr Cymraeg cyflogedig yn dweud nad oeddent yn gwybod, a'i gymharu â 3% o'r rheiny nad oeddent yn gallu siarad Cymraeg.

O'r bobl gyflogedig allai ateb y cwestiwn, nododd 31% fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg.

Roedd cyflogeion sy'n siarad Cymraeg yn fwy tebygol na'r cyflogeion nad ydynt yn siarad Cymraeg o nodi bod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg. Dywedodd hanner y cyflogeion sy'n siarad Cymraeg fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, o'i gymharu ag ychydig o dan chwarter y cyflogeion nad ydynt yn gallu siarad Cymraeg. Gallai hyn fod oherwydd bod siaradwyr Cymraeg yn fwy tebygol o weithio i gyflogwyr sy'n gwerthfawrogi'r iaith Gymraeg, neu eu bod yn fwy tebygol o fyw mewn ardaloedd â chanran uwch o siaradwyr Cymraeg ac felly fod mwy o alw am ddysgu'r iaith neu fwy o ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd i ddefnyddio neu ddysgu'r iaith. Roedd pobl oedd yn fwy rhugl yn Gymraeg neu a oedd yn ei siarad yn fwy rheolaidd hefyd yn fwy tebygol o ddweud bod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, fel a nodir yn Siart 12.

Siart 12: Cyflogeion a adroddodd fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, yn ôl rhuglder yn Gymraeg a pha mor aml y siaredir Cymraeg

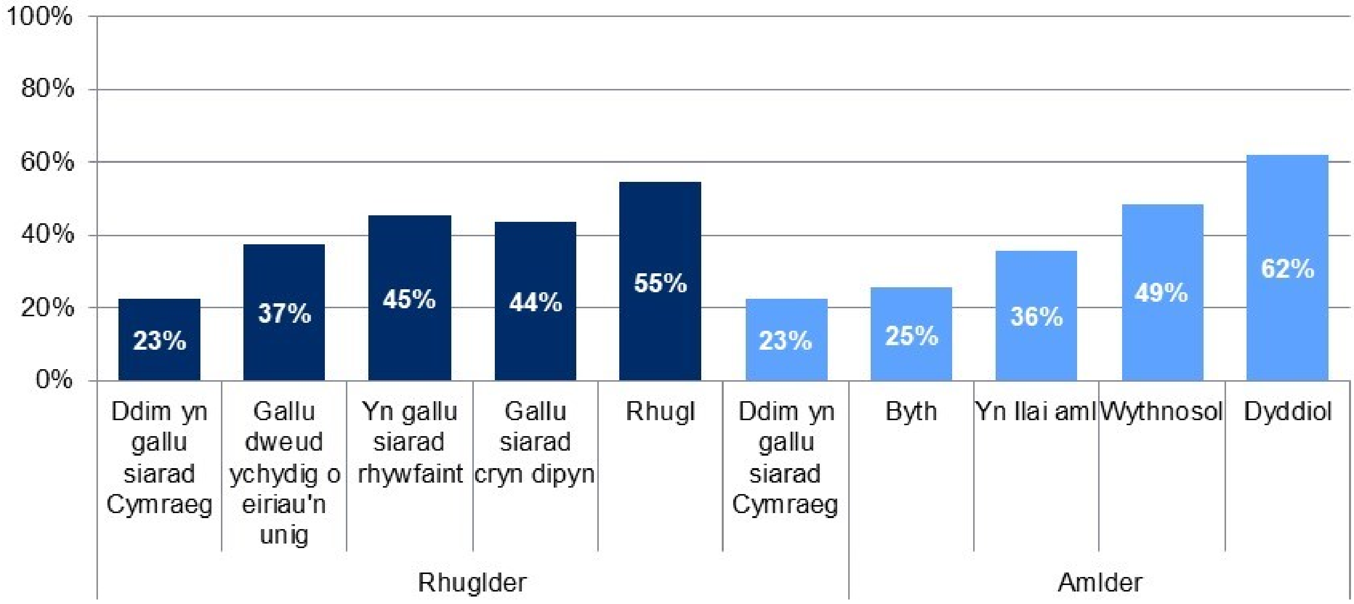

Roedd menywod yn fwy tebygol na dynion o nodi bod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg. Nododd 39% o gyflogeion benywaidd fod eu cyflogwr yn cynnig cyfloeoedd i ddysgu Cymraeg, o'i gymharu â 22% o ddynion. Gallai hyn fod yn adlewyrchiad o'r math o gyflogwyr y mae menywod yn fwy tebygol o weithio iddynt (h.y. y sector cyhoeddus).

Nododd 43% o gyflogeion yn y gogledd-orllewin fod eu cyflogwr wedi cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg. Mae hyn i'w gymharu â 32% yn y de-orllewin, 31% yn y canolbarth, 30% yn y gogledd-ddwyrain a 28% yn y de-ddwyrain.4

Roedd cyflogeion â chanddynt gymhwyster uwch yn fwy tebygol o nodi bod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, o gymharu â phobl â chymhwysterau is neu ddim cymwysterau. Dangosir hyn yn Siart 13.

Siart 13: Cyflogeion a adroddodd fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, yn ôl cymhwyster uchaf (a)

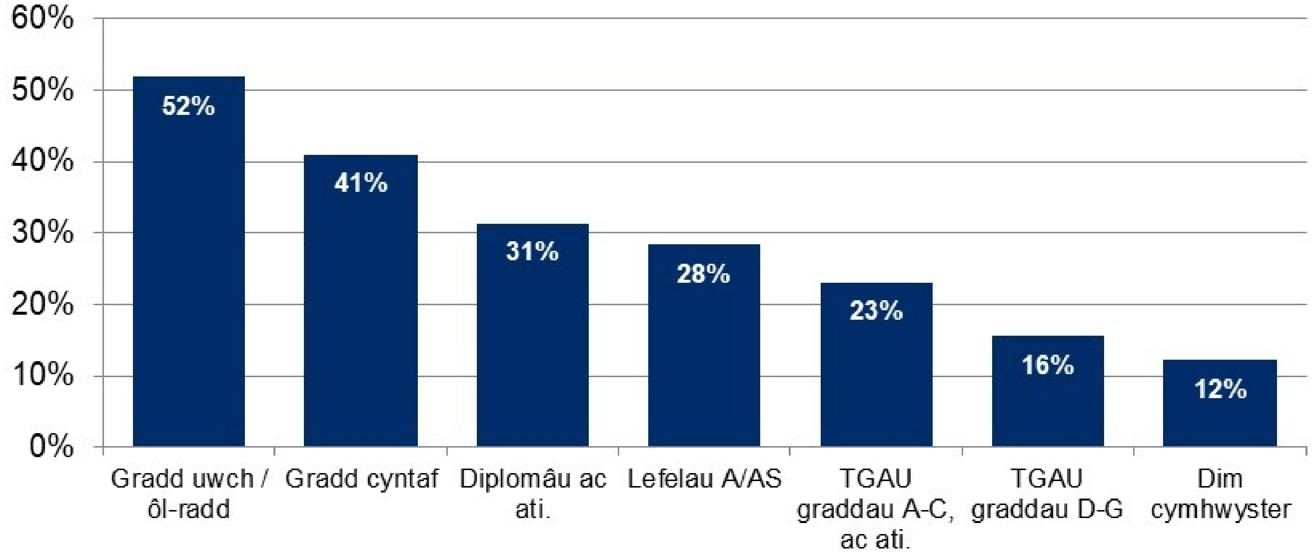

(a) Mae'r Siart hwn yn hepgor pobl y mae eu cymhwyster uchaf yn gymhwyster tramor, prentisiaethau crefft, a chymwysterau eraill.

Roedd perthynas hefyd gyda chyflogau cyflogeion. Y bobl â chyflogau cyn-treth o £31,100 i £41,499 oedd y mwyaf tebygol i nodi bod eu cyflogwr wedi cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg. Dangosir hyn yn Siart 14 isod.

Siart 14: Cyflogeion a adroddodd fod eu cyflogwr yn cynnig cyfleoedd i ddysgu Cymraeg, yn ôl incwm blynyddol

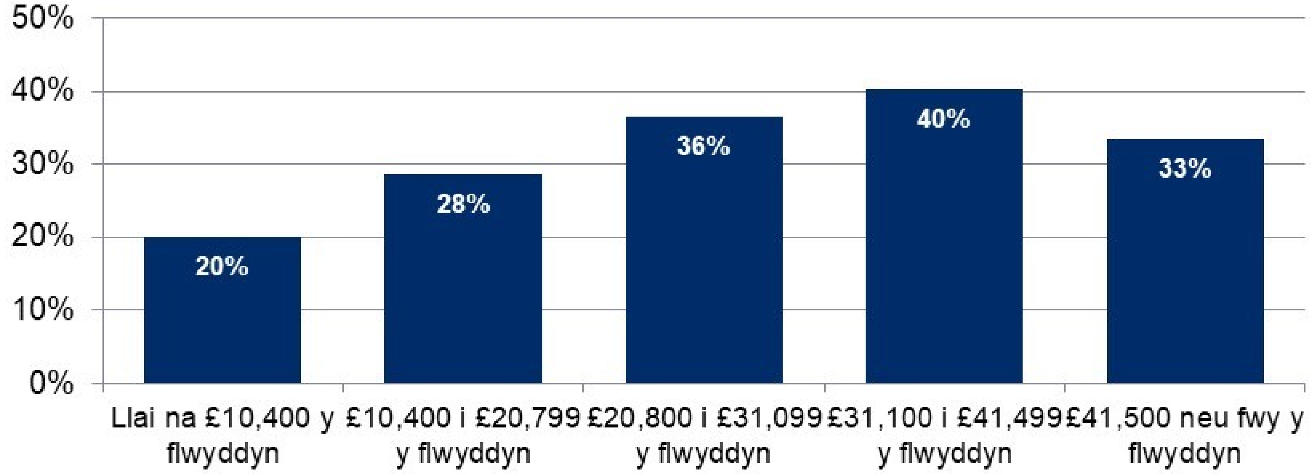

4 Am ddiffiniad o'r rhanbarthau, gweler y troednodyn ar dudalen 4

Gwybodaeth allweddol am ansawdd

Cefndir

Cynhelir Arolwg Cenedlaethol Cymru gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r canlyniadau yr adroddir arnynt yn y bwletin hwn yn seiliedig ar gyfweliadau a gynhaliwyd rhwng 1 Ebrill 2018 a 31 Mawrth 2019.

Dewiswyd 24,762 o gyfeiriadau ar hap o Ffeil Cyfeiriadau Codau Post Defnyddwyr Bychan y Post Brenhinol. Aeth cyfwelwyr i bob cyfeiriad a dewis un oedolyn (16+ oed) ar hap. Yna, cynhaliwyd cyfweliad wyneb-yn-wyneb 45-munud o hyd gyda'r oedolyn, gan gyffwrdd ar ystod o safbwyntiau, ymddygiadau, a nodweddion. Cyflawnwyd 11,922 o gyfweliadau gyda chyfradd ymateb o 54.2%.

Mae rhagor o wybodaeth ar y dull ar gael yn yr adroddiad technegol.

Dehongli'r canlyniadau

Dim ond ar yr ymatebwyr hynny a ddarparodd ateb i'r cwestiwn perthnasol y mae'r ffigurau yn y bwletin hwn yn seiliedig. Gall methiant i ateb cwestiwn ddigwydd am sawl rheswm, gan gynnwys gwrthod ateb, neu anallu i ateb cwestiwn penodol.

Lle trafodir perthynas rhwng dau ffactor, nid yw hynny o reidrwydd yn golygu fod y berthynas yn un achosol. Mae angen dadansoddi'n fanylach i bennu a yw un ffactor yn achosi newid mewn un arall, neu i ystyried a yw ffactorau eraill yn bwysicach mewn gwirionedd.

Pwysolir y canlyniadau i sicrhau eu bod yn adlewyrchu poblogaeth Cymru o ran oedran a rhyw.

Adroddiad ansawdd

Mae adroddiad ansawdd crynodebol ar gael, sy'n cynnwys gwybodaeth fanylach ar ansawdd yr arolwg a chrynodeb o'r dulliau a ddefnyddir i gasglu a chrynhoi'r canlyniadau.

Statws Ystadegau Gwladol

Mae Awdurdod Ystadegau'r Deyrnas Unedig wedi dynodi'r ystadegau hyn yn Ystadegau Gwladol, yn unol â Deddf Ystadegau a Gwasanaeth Cofrestru 2007, sy'n dangos eu bod yn cydymffurfio â'r Cod Ymarfer ar gyfer Ystadegau Swyddogol.

Mae statws Ystadegau Gwladol yn golygu bod ystadegau gwladol yn cyrraedd y safonau uchaf o ran dibynadwyedd, ansawdd a gwerth i'r cyhoedd.

Dylai'r holl ystadegau swyddogol gydymffurfio â phob agwedd ar y Cod Ymarfer ar gyfer Ystadegau Swyddogol. Dyfernir statws Ystadegau Gwladol iddynt yn dilyn asesiad gan gangen reoleiddio Awdurdod Ystadegau'r DU. Mae'r Awdurdod yn ystyried a yw'r ystadegau'n cyrraedd y safonau uchaf o ran cydymffurfio â'r Cod, gan gynnwys y gwerth y maent yn ei ychwanegu at benderfyniadau a dadleuon cyhoeddus.

Cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru yw parhau i gydymffurfio â'r safonau a ddisgwylir gan Ystadegau Gwladol. Os down i bryderu a yw'r ystadegau hyn yn dal i gyrraedd y safonau priodol, byddwn yn trafod y pryderon â'r Awdurdod yn brydlon. Gellir dileu statws Ystadegau Gwladol ar unrhyw adeg pan nad yw'r safonau uchaf yn cael eu cynnal, a gellir adennill y statws pan fo'r safonau'n cael eu hadfer.

Mae Statws Ystadegau Gwladol yn golygu bod ein hystadegau'n bodloni'r safonau uchaf posib o ran dibynadwyedd, ansawdd a gwerth cyhoeddus, ac mae'n gyfrifoldeb arnom gynnal y gydymffurfiaeth hon â'r safonau hyn.

Cadarnhawyd y byddai'r ystadegau hyn yn parhau i gael eu galw'n Ystadegau Gwladol yn 2017 yn dilyn gwiriad cydymffurfiaeth gan dîm rheoleiddio'r Swyddfa Ystadegau [llythyr cadarnhau]. Y tro diwethaf i asesiad llawn gael ei gynnal ar yr ystadegau hyn [adroddiad llawn], a hynny gan ddilyn y Cod Ymarfer, oedd yn 2013.

Ers yr adolygiad diwethaf gan dîm rheoleiddio'r Swyddfa Ystadegau, rydym wedi parhau i gydymffurfio â'r Cod Ymarfer ar gyfer Ystadegau, gan wneud y gwelliannau canlynol:

- Dadansoddiadau manylach yn y dangosydd canlyniadau.a'i gwneud yn haws i ddefnyddwyr gymharu canlyniadau ar draws y blynyddoedd;
- Diweddaru pynciau'r arolwg yn flynyddol i ddiwallu'r anghenion polisi newidiol; a
- Cynnwys dadansoddiad atchwel fel rhan safonol o'n hallbwn i helpu defnyddwyr i ddeall cyfraniad ffactorau penodol i ddeilliannau sydd o ddiddordeb.

Amrywioldeb samplu

Mae lwfans ansicrwydd ynghlwm wrth amcangyfrifon yr Arolwg Cenedlaethol. Daw peth o'r ansicrwydd o'r ffaith y bydd unrhyw sampl o'r boblogaeth a ddewisir ar hap yn rhoi canlyniadau ychydig yn wahanol i'r canlyniadau a geid o gynnal yr arolwg gyda'r boblogaeth gyfan. Gelwir hyn yn gyfeiliornadau samplu. Gellir defnyddio cyfyngau hyder i gael syniad o'r cyfeiliornadau samplu. Cyfrifir y rhain o amgylch amcangyfrifiad o'r arolwg a rhoir ystod y mae'r gwerth gwirioneddol yn debygol o fod ynddi. Gyda 95% o samplau arolygon, bydd y cyfwng hyder 95% yn cynnwys y 'gwir' ffigwr ar gyfer y boblogaeth gyfan (hynny yw, y ffigwr a geid o gynnwys y boblogaeth gyfan yn yr arolwg). Yn gyffredinol, po leiaf maint y sampl, po ehangaf y cyfwng hyder. Mae cyfyngau hyder wedi'u nodi yn nhablau canlyniadau'r arolwg ar StatsCymru.

Fel gydag unrhyw arolwg, mae'r Arolwg Cenedlaethol hefyd yn agored i ystod o ffynonellau eraill o ansicrwydd a chyfeiliornadau. Er enghraifft, oherwydd methiant i ateb, neu oherwydd nad yw ymatebwyr wedi dehongli'r cwestiynau fel y bwriadwyd, neu wedi ateb yn anghywir; a gellir cyflwyno camgymeriadau wrth brosesu'r data hefyd. Cyfeiliornadau nad ydynt yn ymwneud â samplu yw'r rhain, a thrafodir hyn ymhellach yn adroddiad ansawdd yr adolygiad.

Gwahaniaethau arwyddocaol

Lle bo testun y bwletin hwn yn nodi gwahaniaeth rhwng dau ganlyniad o'r Arolwg Cenedlaethol, rydym wedi gwirio i sicrhau nad yw cyfyngau hyder y ddau ganlyniad yn gorgyffwrdd. Byddai hynny'n awgrymu bod y gwahaniaeth yn ystadegol-arwyddocaol (ond fel y nodir uchod, nid yw hyn mor drylwyr a chynnal prawf ystadegol ffurfiol), hynny yw bod y tebygolrwydd o gael y canlyniadau hyn os nad oes gwahaniaeth rhwng y ddau grŵp yn y boblogaeth ehangach yn llai na 5% (1 o bob 20).

Mae gwirio a yw'r cyfyngau hyder yn gorgyffwrdd yn llai tebygol na phrawf ystadegol ffurfiol o arwain at gasgliadau bod gwahaniaeth gwirioneddol rhwng y grwpiau. Hynny yw, mae'n fwy tebygol o arwain at ganlyniadau negyddol ffug (hynny yw dweud nad oes gwahaniaeth gwirioneddol pan fod yna wahaniaeth mewn gwirionedd). Mae hefyd yn llai tebygol o arwain at ganlyniadau cadarnhaol ffug, sef casgliadau anghywir bod gwahaniaethau pan nad oes yna wahaniaethau mew gwirionedd. Mae cynnal

sawl cymhariaeth yn cynyddu'r tebygolrwydd o gael canlyniadau cadarnhaol ffug. Felly, pan wneir sawl cymhariaeth, mae natur geidwadol y prawf yn fantais gan fod y tebygolrwydd hwn yn llai (er na ellir ei ddileu yn llwyr).

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn cyflwyno saith nod llesiant i Gymru, sef: Cymru sy'n fwy cyfartal, llewyrchus, cydnerth, iach, a chyfrifol ar lefel fyd-eang, sydd â chymunedau cydlynus a diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. O dan adran (10)(1) o'r Ddeddf, rhaid i Weinidogion Cymru (a) cyhoeddi dangosyddion ("dangosyddion cenedlaethol") y mae'n rhaid eu cymhwyso er mwyn mesur cynnydd tuag at gyrraedd y nodau llesiant, a (b) gosod copi o'r dangosyddion cenedlaethol gerbron y Cynulliad Cenedlaethol. Gosodwyd y 46 o ddangosyddion cenedlaethol ym mis Mawrth 2016.

Mae gwybodaeth am ddangosyddion, naratifau ar gyfer yr amcanion lles, a gwybodaeth dechnegol gysylltiedig ar gael yn adroddiad Llesiant Cymru.

Mae'r datganiad hwn yn cyflwyno rhywfaint o wybodaeth gyd-destunol ar gyfer y ddau ddangosydd cenedlaethol sy'n ymwneud â'r Gymraeg, sef canran y bobl sy'n:

- Siarad Cymraeg yn ddyddiol ac yn gallu siarad mwy nag ychydig eiriau yn unig (No. 36),
- Gallu siarad Cymraeg (No. 37).

Rhagor o wybodaeth am Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Gallai'r ystadegau yn y datganiad hwn hefyd ddarparu naratif ategol i'r dangosyddion cenedlaethol a chael eu defnyddio gan fyrddau gwasanaethau cyhoeddus mewn cysylltiad â'u hasesiadau llesiant lleol a'u cynlluniau llesiant lleol.

Rhagor o fanylion

Mae'r bwletin ar gael yma: https://llyw.cymru/arolwg-cenedlaethol-cymru-diwylliant-ar-iaith-gymraeg
Cyhoeddwyd y cyhoeddiad cyntaf mewn perthynas â'r arolwg ar 18 Mehefin 2019.

Diweddariad nesaf

Niw yw'n gyhoeddiad rheolaidd.

Hoffem ni gael eich adborth

Rydym yn croesawu unrhyw adborth am unrhyw agwedd ar yr ystadegau hyn. Gallwch anfon eich sylwadau drwy e-bost i dataiaithgymraeg@llyw.cymru

Y Drwydded Llywodraeth Agored

Mae'r holl gynnwys ar gael o dan y Drwydded Llywodraeth Agored, fersiwn 3.0, oni nodir yn wahanol.

OGL